

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VRHOVNI SUD
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
Broj: 65 0 P 824337 23 Rev
Sarajevo, 17.11.2023. godine

Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine u Sarajevu, u vijeću sastavljenom od sudija Emine Hulusija kao predsjednice vijeća, dr. sc. Danice Šain i Zlate Džafić, kao članica vijeća, u pravnoj stvari tužitelja: 1. F.B. iz L., ..., 2. J.R. iz L., ..., 3. Č. I. iz L., ..., Z.I. iz L., ..., 5. H. M. iz L., ..., koje zastupaju punomoćnici Bekir Gavrankapetanović, Damir Koldžo, Emir Kukić i Džemila Gavrankapetanović, advokati iz Sarajeva, protiv tužene Federacije Bosne i Hercegovine, koju zastupa Federalno pravobranilaštvo Sarajevo, Ul. Alipašina broj 6, Sarajevo, radi utvrđivanja diskriminacije i isplate, vrijednost spora 35.000,00 KM, odlučujući o reviziji tužitelja protiv presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj: 65 0 P 824337 21 Gž od 28.11.2022. godine, u sjednici vijeća održanoj 17.11.2023. godine, donio je sljedeću:

P R E S U D U

Revizija se odbija.

Odbija se zahtjev tužitelja za naknadu troškova parničnog postupka nastalih u povodu revizije.

O b r a z l o ž e n j e

Prvostepenom presudom Općinskog suda u Sarajevu broj: 65 0 P 824337 19 P od 01.12.2020. godine odlučeno je:

- „I Utvrđuje se da su tužitelji F.B., J.R., Č.I., Z.I. i H.M. neposredno diskriminirani od strane tuženog Federacije BiH na način što je donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite civilnih žrtava rata i porodica sa djecom („Službene novine Federacije BiH“, broj 14/09), koji Zakon je stupio na snagu 12.03.2009. godine, tuženi Federacija BiH povrijedio pravo tužitelja na jednako postupanje, čime su tužitelji izvedeni iz stečenih prava na isplatu invalidnine.
- II Tužbeni zahtjev kojim je predloženo da sud naloži tuženom da isplati tužiteljima na ime neisplaćenih ličnih invalidnina i to: F.B. iznos od 42,60 KM mjesečno, J.R. iznos od 83,07 KM mjesečno, Č.I. iznos od 42,60 KM mjesečno, Z.I. iznos od 42,60 KM mjesečno, H.M. iznos od 59,64 KM mjesečno, i to svima počev od 12.03.2009. godine, zajedno sa zakonskom zateznom kamatom na svaki pojedinačni iznos naknade koji dopijeva svakog 01-og u mjesecu za prethodni mjesec, u roku od 30 dana, odbija se kao neosnovan.
- III Svaka strana snosi svoje troškove parničnog postupka“.

Drugostepenom presudom Kantonalnog suda u Sarajevu broj: 65 0 P 824337 21 Gž od 28.11.2022. godine odlučeno je:

„Žalba tužene se djelimično uvažava, prvostepena presuda preinačava u odluci iz stava I izreke presude tako da glasi:

Odbija se tužbeni zahtjev tužilaca da se utvrdi da su tužioci F.B., J.R., Č.I., Z.I. i H.M. neposredno diskriminirani od strane tužene na način što je donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom („Službene novine FBiH“ broj 14/09), koji Zakon je stupio na snagu 12.03.2009. godine, tužena povrijedila pravo tužilaca na jednako postupanje, čime su tužioci izvedeni iz stečenih prava na isplatu invalidnine.

U preostalom dijelu (odluka o troškovima postupka - stav III izreke) žalba tužene se odbija i prvostepena presuda potvrđuje.

Žalba tužilaca se odbija i prvostepena presuda potvrđuje u odluci iz stava II izreke presude (odbijen tužbeni zahtjev za isplatu invalidnine sa zakonskom zateznom kamatom)“.

Protiv drugostepene presude tužitelji su blagovremeno izjavili reviziju zbog povrede odredba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se ista usvoji, pobijana presuda preinači na način da se usvoji tužbeni zahtjev u cijelosti i obaveže tužena na naknadu tužiteljima troškova parničnog postupka, uključujući i trošak sastava revizije u iznosu od 2.400,84 KM, odnosno da se pobijana presuda ukine i predmet vrati drugostepenom sudu na ponovno suđenje.

Nije podnesen odgovor na reviziju.

Ispitujući pobijanu presudu u smislu odredbe člana 241. Zakona o parničnom postupku¹ (u daljem tekstu ZPP), ovaj sud je odlučio kao u izreci iz slijedećih razloga:

Ne stoji povreda odredbe člana 8. ZPP na koju ukazuju revidenti jer je drugostepeni sud, u okviru kontrolne funkcije, prihvatio da je prvostepeni sud ocijenio sve dokaze savjesno i brižljivo, kako svaki dokaz posebno tako i sve dokaze zajedno. Tužitelji ne mogu svoju subjektivnu ocjenu dokaza suprostaviti ocjeni dokaza koju su dali nižestepeni sudovi u skladu sa odredbom člana 8. ZPP.

Suprotno stavu revizije drugostepeni sud je cijenio sve žalbene navode od odlučnog značaja i za svoju odluku dao odgovarajuće razloge (član 231. u vezi sa članom 191. stav 4. ZPP), pa prema tome nije bilo povreda odredaba parničnog postupka iz člana 209. ZPP.

Nije ostvaren ni revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava.

Predmet spora je zahtjev tužitelja za utvrđenje diskriminacije i isplata tužiteljima neisplaćenih ličnih invalidnina počev od 12.03.2009. godine.

U postupku pred nižestepenim sudovima je utvrđeno da su tužiteljima rješenjem Centra za socijalni rad L. bila priznata prava na ličnu invalidninu III, IV i V grupe kao licima sa oštećenjem organizma po osnovu stečenog invaliditeta od 60, 70 i 80%, da im je isplaćivana naknada u iznosu od 42,60 KM, 59,64 KM i 83,07 KM, da su tužitelji pravo na ličnu invalidninu stekli u skladu sa utvrđenim stepenom invaliditeta na osnovu odredbe člana 18b.

¹ „Službene novine F BiH“, broj: 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15

Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom², te da su ova prava izgubili donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom³ koji je stupio na snagu 12.03.2009. godine.

Prvostepeni sud je djelimično usvojio tužbeni zahtjev tužitelja uz zaključak da je došlo do diskriminacije po osnovu odredbe iz člana 12. Zakona o zabrani diskriminacije, jer su izmjenama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom, članom 18b) tužitelji kao neratni ili mirnodopski invalidi stavljeni u nejednak položaj s civilnim žrtvama rata.

Odbio je prvostepeni sud tužbeni zahtjev za isplatu neisplaćenih invalidnina, nalazeći osnovanim istaknuti prigovor zastare po odredbama člana 186. i 376. Zakona o obligacionim odnosima⁴ - ZOO.

Smatrao je da je šteta za tužitelje nastala u prvom kvartalu 2009. godine, odnosno prijemom rješenja Centra za socijalni rad, kojima je njihovo priznato pravo na lične invalidnine prestalo, pa da zastara naknade štete teče od dana donošenja navedenih rješenja, te da su naknadu iz osnova neisplaćenih invalidnina tužitelji mogli potraživati unutar zastarnog roka propisanog odredbom člana 376. ZOO, koji je istekao jer je tužba podnesena 30.12.2019. godine.

Drugostepeni sud, suprotno stavu prvostepenog suda, je zaključio da tužitelji nisu diskriminirani od strane tužene samim donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom, jer da je odlukom Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj: U-11/22 od 14.07.2022. godine utvrđeno da član 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom nije u suprotnosti sa članom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, članom 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i članom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, te da ista zakonska odredba nije diskriminirajuća, iz čega proizlazi da tužena usvajanjem navedenog zakona nije izvršila sistemsku diskriminaciju tužitelja.

Iz navedenih razloga drugostepeni sud je djelimično usvojio žalbu tužene i prvostepenu presudu u dosuđujućem dijelu preinačio na način da je u tom dijelu odbio tužbeni zahtjev tužitelja. Odbio je žalbu tužitelja i prvostepenu presudu u odbijajućem dijelu zahtjeva potvrdio.

Po ocjeni revizijskog suda pravni stav drugostepenog suda je pravilan.

Drugostepeni sud je pravilno primijenio materijalno pravo kada je utvrdio da član 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom nije diskriminirajući i da isti ne daje osnovu za utvrđenje postojanja diskriminacije i potraživanja koja su predmet zahtjeva tužitelja.

Članom 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom iz 2009. godine, na kojoj zakonskoj odredbi tužitelji zasnivaju diskriminaciju, propisano je:

² „Službene novine FBiH“, broj: 36/99 i 54/04

³ „Službene novine FBiH“, broj: 14/09

⁴ "Službeni list RBiH", broj: 2/92, 13/93, 13/94 i "Službene novine FBiH", broj: 29/03 i 42/11

„Član 18.b Zakona mijenja se i glasi: "Radi ostvarivanja prava utvrđenih ovim zakonom lica sa invaliditetom razvrstavaju se prema utvrđenom procentu oštećenja organizma u dvije grupe i to: I. grupa - lica sa invaliditetom sa 100% oštećenja organizma, II. grupa - lica sa invaliditetom sa 90% oštećenja organizma.“

Odlukom Ustavnog suda BiH, broj: U-11/22 od 14.07.2022. godine utvrđeno je da član 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom nije u suprotnosti sa članom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, članom 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i članom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, te da ista zakonska odredba nije diskriminirajuća. Navedena odluka, donesena je u toku vođenja drugostepenog postupka, a kako odluke Ustavnog suda BiH djeluju po pravilu na postupke koji su u toku pred nižestepenim sudovima, zato što prije donošenja odluke Ustavnog suda o zahtjevu tužitelja nije pravosnažno riješeno pred nižestepenim sudovima, to se ista odluka Ustavnog suda BiH, suprotno stavu revizije, imala primijeniti neposredno na konkretni predmet spora.

Pozivanje tužitelja u reviziji na diskriminaciju u ostvarivanju određenih prava iz oblasti socijalne zaštite, koja su imali do donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom iz 2009. godine, a koja su nakon izmjena Zakona prestala za ovu grupu (mirnodopskih invalida), a ostala za civilne žrtve rata, nema uticaja na drugačiju odluku drugostepenog suda, jer u prvostepenom postupku nije dokazano da je do povrede prava tužitelja na naknadu na ličnu invalidninu došlo zbog diskriminacije. Prema članu 15. Zakona o zabrani diskriminacije tužitelji nisu bili dužni dokazati diskriminaciju sa stepenom sigurnosti, već je bilo dovoljno da učine vjerovatnim da je do diskriminacije došlo. Ako se ispuni taj uslov tužena je dužna dokazivati da nije prekršila princip jednakog postupanja ili zabrane diskriminacije u predmetu rasprave. Standard vjerovatnosti koji su tužitelji dužni dokazati podrazumijeva dokazanost činjenica da je došlo do njihovog stavljanja u nepovoljniji položaj, te da bi bilo moguće da je do toga došlo zbog direktne ili indirektno diskriminacije. Vjerovatnost postoji ukoliko se u sudskom postupku odluka o postojanju diskriminacije čini izglednijom od odluke da diskriminacije nije bilo, a ti izgledi se zasnivaju na dokazima na kojima se temelji postojanje vjerovatnosti da je došlo do diskriminacije.

Tužitelji, u prvostepenom postupku, za utuženi period, nisu učinili vjerovatnim da postoji nejednakost pred zakonom, odnosno diskriminacija u pravima na naknadu lične invalidnine na osnovu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom. Različit-nejednak tretman korisnika civilne invalidnine u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti sa jedne i civilnih žrtava rata s druge strane u odnosu na propisivanje naknada, nije dovoljan uslov za dokazanost činjenica da su tužitelji, u odnosu na uporednu grupu, stavljeni u neravnopravan položaj. Iz zakonodavstva tužene proizilazi da tužiteljima kao neratnim odnosno mirnodopskim invalidima, osim prava na ličnu invalidninu, stoje i druga prava koja su propisana Zakonom o osnovama socijalne zaštite i to: dodatak za njegu i pomoć od drugog lica, ortopedski dodatak, pomoć u troškovima liječenja i nabavci ortopedskih pomagala, osposobljavanje za rad (profesionalna rehabilitacija, prekvalifikacija, dokvalifikacija) i prioritarno zapošljavanje. Zakonodavac je, osim naprijed navedenih prava iz Zakona o osnovama socijalne zaštite, imajući u vidu da je osposobljavanje lica sa invaliditetom od posebnog javnog interesa, donio i Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji. Tim zakonom se vrlo detaljno propisuju različiti vidovi pomoći za lica sa invaliditetom s

procentima ispod 90 %, s ciljem omogućavanja njihovog učešća na tržištu rada. Osnovni cilj prednjeg zakona je omogućavanje finansiranja i izjednačavanja mogućnosti za lica s najvećim stepenom invaliditeta (90% i 100%), što podrazumijeva obje grupe lica sa invaliditetom, neratnih odnosno mirnodopskih invalida i civilnih žrtva rata, s tim što se materijalna podrška licima sa invaliditetom smatra socijalnom pomoći (zasniva se na načelima solidarnosti), a za civilne žrtve rata osim socijalne pomoći i reparacijom države (vraćanje moralnog duga) u odnosu na civilne žrtve rata s procentom oštećenja organizma od 60% do 80%.

Iz navedenog zakonodavstva tužene proizilazi da mirnodopski invalidi imaju brojna druga prava koja civilne žrtve rata nemaju, te da stvarne razlike u propisivanju naknade za osobe sa invaliditetom u osnovi i nema, jer je ona nadomještena i osigurana kroz druge vidove pravne zaštite propisane zakonima donesenim od tužene. Obzirom da nacionalne vlasti imaju inicijativu da daju ocjenu o tome gdje je pravična ravnoteža koja varira i zavisi od niza faktora, pri čemu tužena ima određeno polje slobodne procjene u sistemu socijalnih davanja (data po Ustavu i Međunarodnim konvencijama), pravilan je stav drugostepenog suda da član 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom zadovoljava načelo proporcionalnosti, te da njegovim donošenjem tužena nije prekršila princip jednakog postupanja. Ovim članom Zakona uspostavljena je pravična ravnoteža između javnog interesa i zaštite prava pojedinca, pa razlika u postupanju između ove dvije grupe (mirnodopske i ratne) je neznatna, a za koju različitost država ima objektivno i razumno opravdanje, jer su ovoj grupi mirnodopskih invalida kroz druge vidove socijalne zaštite propisane Zakonom, koji su naprijed navedeni (a koje nemaju civilne žrtve rata), priznata identična ili slična prava. Ovakav stav izražen je i u odluci Ustavnog suda BiH broj: U-11/22 od 14.07.2022. godine, u skladu sa kojim stavom je donesena i odluka drugostepenog suda.

Zato standard vjerovatnosti da je došlo do diskriminacije koji su tužitelji bili dužni dokazati nije ostvaren, jer nema dokazanosti činjenica koje bi potvrdile da je do različitog postupanja kroz spornu odredbu Zakona došlo bez objektivnog i razumnog opravdanja, zbog čega su prigovori pogrešne primjene materijalnog prava iz člana 15. Zakona o zabrani diskriminacije odbijeni kao neosnovani.

Podnesenom revizijom tužitelji traže preispitivanje odluke Ustavnog suda BiH, tvrdnjom da Ustavni sud BiH nerealno određuje razliku između neratnih invalidnih osoba i civilnih žrtava rata, da ne daje jasnu definiciju invalidnosti, što je po njima imalo za posljedicu da Ustavni sud nije u svojoj odluci ponudio rješenje ove situacije, te da donošenjem takve odluke nije ostvarena uloga i zadatak Ustavnog suda BiH, koji on po zakonu ima. Kako je članom 72. stav 1. i 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine⁵ propisano da su odluke Ustavnog suda konačne i obavezujuće i da je svako fizičko i pravno lice dužno da ih poštuje, te da su svi organi vlasti dužni, u okviru svojih nadležnosti utvrđenih Ustavom i zakonom, da sprovode odluke Ustavnog suda, to se ovaj sud, saglasno naprijed navedenom, ne može upuštati u ocjenu pravilnosti i zakonitosti odluke Ustavnog suda BiH, zbog čega su i ovi revizionni prigovori ostali bez uticaja na pobijanu presudu.

S obzirom da u toku postupka tužitelji nisu učinili vjerovatnim da je do diskriminacije došlo to su, po ocjeni ovog suda, neosnovani prigovori u reviziji da su prava tužitelja na imovinu povrijeđena zbog diskriminacije.

⁵ "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj: 94/14

Kako ne stoje razlozi zbog kojih je revizija izjavljena, kao ni razlog na koji ovaj sud pazi po službenoj dužnosti revizija tužitelja je, primjenom odredbe člana 248. ZPP, odbijena kao neosnovana.

Tužiteljima nije dosuđen trošak sastava revizije u iznosu od 2.400,84 KM, jer nisu uspjeli u revizionom postupku (član 397. stav 1. ZPP, u vezi sa članom 386. stav 1. ZPP).

Predsjednica vijeća
Emina Hulusija, s.r.

